

laar het
ens af-
ter voor
wijzing,
het ge-
am be-
hetzij
het be-
Kas".
onge-
st voor-
dat de
Kerke-
admini-
stratie
en door
as" ten
wordt,
ook in
ontvan-
tervate
n voor-
es, elk
ergade-
kerkelijke
ke hier
en van
ng "de
oortaan
meelen
dat dit
en dag,
aan den
dat van
aarvoor
de door
ing van
en in-
...
werpen
Ruiters,
893 aan
bief van
het ook
Synode
38. In-
mo-
bruiken
ten soms
schelijk
die als
ke ad-
le Ver-
den
bij haar
ten, die
epaling
ftreden
ij voor
aan de
de Com-
ersonen
veg het
e perso-
h reeds
e Ver-
voor-
zal er
n van
tegen-
de alle
ereeni-
n over-
meerde
en alle
it der
ad voor
n. En
admini-
stratie,
n het
in Ker-
e door
te tre-
nkomst
van de
gens de
andere
zij door
hunner
perso-
omrent
lige in-
met be-
noodig
vra-
noten,
n, b. v.,
sonder
an de
ok de
legaan,
voort-
geelijk
d wor-
Gere-
te for-
it moet
an den
indische
oender,
d moe-
van de
oet na-
de ver-
In den
moeten,
eel de-
g zelf
schuld-
wordt
schuld

door een ander of door anderen wordt over-
genomen.

Al de genoemde besluiten kunnen na-
tuurlijk in dezelfde Kerkeraadsvergadering
genomen worden. En evenzo heeft het
Bestuur van de Vereeniging „de Kerkelijke
Kas" slechts eene vergadering noodig voor
de besluiten, die zijnerzijds gelijktijdig te
nemen zijn, nl. de volgende:

10. De administratie van de kerkelijke
goederen, fondsen en inkomsten, welke hier
sedert eenige jaren, met goedvinden van
den Kerkeraad, door de Vereeniging „de
Kerkelijke Kas" gevoerd is, zal door haar
bestuur aan den Kerkeraad worden over-
gedragen, zoodra de voor zulke overdracht
noodige voorbereidende maatregelen ge-
nommen zijn.

20. Het Bestuur zal onverwijld aan de
Commissie van controle mededeelen, dat
het, tot uitvoering van zijn besluit omtrent
de overdracht van zijne administratie aan
den Kerkeraad, alle vaste goederen, die
thans op naam van de Vereeniging „de
Kerkelijke Kas" staan, moet overdragen ten
naam der Gereformeerde Kerk te ...
met uitnodiging aan deze Commissie, om
voor zulke overdracht der vaste goederen
hare door de Statuten vereischte goedkeu-
ring te willen verleenen, en zulks dan zoo
spoedig mogelijk aan het Bestuur te willen
berichten.

Ter bespoediging kan de Commissie van
controle ook worden uitgenodigd, de bestuurs-
vergadering, waarin deze besluiten te nemen
zijn, bij te wonen, om aan aanstands hare
goedkeuring te geven. Volgens de Statuten
is die goedkeuring voldoende, en zou een
desbetreffend besluit van de Algemeene Ver-
gadering zelfs onwettig zijn. Bezwaar kan
er voorts ook bij niemand zijn, daar juist door
die overdracht aan de Kerk zelve de Vere-
eniging thans het best aan het doel harer
oprichting beantwoordt.

30. Zoodra de onder 20. vermelde goed-
keuring van de Commissie van controle
verkregen is, zal het Bestuur, ten einde de
bedoelde overdracht van vaste goederen
kosteloos te doen plaats hebben, aan Hare
Majesteit de Koningin-Weduwe-Regentes
[na 31 Aug. 1898 wordt dit: aan Hare
Majesteit de Koningin] het request toezen-
den (op gezagelijk papier), dat voor zulke
gevallen is aanbevolen door de Deputaten
der Gereformeerde Kerken voor de corres-
pondentie met de Hooge Overheid, en dat
reeds in vele gevallen altijd met het ge-
wenschte gevolg is opgezonden.

Het bedoelde Request is afgedrukt in de
Acta der Generale Synode te Middel-
burg van 1896, blz. 234; waarbij nog op te
merken is, dat in de beschrijving der ge-
oederen bepaaldelijk moet vermeld worden, hoe
zij kadastraal bekend staan, en dat in de
laatste twee alinea's door eene drukfout twee-
maal „omschrijving" staat, in plaats van
„overschrijving".

40. In afwachting van het antwoord op
het onder 30. vermelde request zal het Be-
stuur den Kerkeraad helpen, om de schuld,
die op de goederen der Vereeniging rust,
te doen komen ten name van de Gerefor-
meerde Kerk te ...

Zie hierover de aantekening onder hetgeen
boven nr. 4. van de te nemen Kerkeraads-
besluiten vermeld is. De overbrenging van de
schuld ten name van de Gereformeerde Kerk
loopt het gemakkelijkst, wanneer zij metter-
daad door het bestuur der Vereeniging wordt
uitgevoerd. Vooral wanneer de leden van
dit bestuur door den Kerkeraad in de
Commissie van beheer benoemd worden, en
dus feitelijk als administrateurs blijven dienst-
doen.

50. In afwachting van het antwoord op
het onder 30. vermelde request zal het Be-
stuur ook eene algemeene vergadering der
Vereeniging doen bijeenkomen (met inacht-
neming van hetgeen omtrent de samenroep-
ing eener buitengewone vergadering in de
Statuten en in het Huishoudelijk Reglement
is bepaald), ten einde daarin over de aan-
staande overdracht der administratie de
noodige mededeeling en inlichting te geven,
en voorts de vraag te doen beantwoorden,
of men, wanneer de Vereeniging toch niets
meer zal te doen hebben, goedgevindt haar
dan ook feitelijk niet langer in stand te
houden.

Een opzettelijk besluit tot ontbinding is
niet noodig, daar de Vereeniging, wanneer
de jaren voor welke zij is opgericht verloop-
pen zijn, vanzelf ophoudt te bestaan. In
grote gemeenten kan echter raadzaam zijn,
de Vereeniging voor een doel nog een tijd
lang actief te houden, nl. om erfstellingen en
legaten, die men kan vermoeden nog ten
haren name gemaakt te zijn, in ontvangst te
nemen en aan de Commissie van beheer uit
te keeren. Maar in dat geval moet ook haar
bestuur worden in stand gehouden, en is dus
raadzaam, de Statuten en het Huishoudelijk
Reglement op wettige wijze zoo te veranderen,
dat zij, door groote vereenvoudiging, geheel
ingericht zijn op die zeer eenvoudige taak.

60. Zoodra op het onder 30. vermelde
request antwoord ontvangen is, zal er eene
samenkomst gehouden worden van het Be-
stuur met den Kerkeraad, in tegenwoordig-
heid van een notaris, ten einde alle vaste
goederen, die op naam der Vereeniging
staan, bij notariële acte te doen overschrij-
ven ten name van de Gereformeerde Kerk te
... en alle roerende goederen, die
in het bezit der Vereeniging zijn, aan den
Kerkeraad over te dragen. Desgelijks ook
de geheele kerkelijke administratie, met
alle daarbij behoorende boeken, bescheiden,
kasgeld, enz., en met de goedkeuring der
rekening (tot het tijdstip der overdracht)
door de Commissie van controle.

F. L. RUTGERS.

Zondagswetgeving.

Mr. I. A. N. Patijn is aan de Leidsche
Universiteit gepromoveerd met eene disserta-
tie over Zondagswetgeving.

Dat ook Calvin in deze dissertatie ge-
noemd wordt, doet ons van den eenen
kant gevoelen, al wenschten we wel, dat
wie in Leiden voortaan over Calvin met-
spreekt, Calvin nauwkeuriger onderzocht.
Dit deed de heer Patijn blijkbaar niet ge-
noegzaam. Anders toch zou hij aan Calvin
geen Puriteinsche Sabbatsstrengheid heb-
ben toegeschreven, waar het notoir is, zoo
uit Calvin zelf, als uit onzen Heidelberg-
schen Catechismus, dat het nomistische
standpunt der latere Puriteinen aan den
Hervormer van Genève ten deze geheel
vreemd was.

Doch dit in het voorbijgaan, het doet
niets ter zake.

Verblijvend daarentegen is het, dat deze
jeugdige rechtsgeleerde zich met zulk een
ernst voor Zondagsrust, van Staatswege
op te leggen, verklaart. Prijzelijk niet min-
der, dat hij met zulk een nauwkeurigheid
de onderscheidene wetgevingen op dit
punt toegeleefd en vergeleken heeft. En
moedgevend niet minder, dat hij zich
in zijn conclusie zoo beslist uitspreekt
voor de noodzakelijkheid, om ook hier te
lande, onverwijld, maatregelen te nemen,
om het „laten arbeiden" op den Zondag te
verbieden.

De juiste grens acht hij namelijk daarin
te bestaan, dat men wel niet het arbeiden
zelf moet verbieden, maar het „laten arbe-
den" van anderen. En op deze regel wil
hij slechts drie uitzonderingen toelaten:
10. voor bedrijven die technisch geen stilstand
gedoogen; 20. voor arbeid waarvan de vol-
ledige voortzetting van het bedrijf op
Maandag afhankelijk is, en 30. voor arbeid
die noodig is opdat het volk den Zondag
tot zijn uitspanning en ontwikkeling kunne
gebruiken.

Tervijl eindelijk nog zij medegedeeld,
dat hij de voorkeur geeft aan een gene-
rale wet met uitzonderingen boven een
partieele wet voor de onderscheiden be-
drijven apart.

Reeds hieruit bespeurt men, dat de
schrijver de quaestie slechts van eene zijde
bezielt. De Zondagsheiliging sluit hij uit,
alleen de Zondagsrust lichte hem aan. Hij
houdt zich aan de sociale zijde der
quaestie, en wil van de religieuze zijde niet
hooren.

Hij zegt hiervan kortweg op blz. 2:

In de eerste plaats: men kan zich denken
een godsdienstige en een sociale Zondagswet.
De eerste wil de viering van den dag des Heeren
verzekeren, de Zondagsheiliging waarborgen.
Het is haar niet om een wekelijkschen rustdag
te doen, onverschillig welke dag van de week
dit zij, maar om de wering, zooveel mogelijk,
van arbeid op Zondag. De wetgever treedt op
als handhaver van godsdienstige voorschriften.
Niet alleen wil hij stoornis van de godsdienst-
oefening voorkomen, maar alles verbieden wat
in staat zou zijn den dag des Heeren te ont-
wijden. Om deze reden verbiedt hij den
arbeid.

De tweede rubriek van wetten over Zondags-
rust behoort tot wat men bij ons wel pleegt
samen te vatten onder de uitdrukking: sociale
wetgeving. Hier wil de wetgever een rustdag
verzekeren aan hem, die 6 dagen gearbeid heeft.
Voor alles een rustdag; kan deze op Zondag
vallen, des te beter: godsdienst, ziele en ge-
woonte pleiten hiervoor. Men wil denzelfden
rustdag voor allen en dan is de Zondag de
aangewezen dag. Naar het punt van uitgang
is: te beletten dat jaar in jaar uit, zonder pe-
riodieke rusttijden, gewerkt wordt door de klas-
sen, die de zelfstandigheid missen om rust te
nemen wanneer zij dit verlangen. Dit is het be-
ginsel van de Zondagswetgeving in het Duit-
sche Rijk, Oostenrijk, Zwitserland.

In Duitschland komt het onderscheid tusschen
deze tweeërlei Zondagswetgeving het duidelijkst
uit. Al wat gericht is op verzekering der Zon-
dagsheiliging valt onder het begrip „Kultus-
gezetgeving", de sociale regeling onder „Arbeids-
gezetgeving". De Kultusgezetgeving valt buiten
de bevoegdheid van de Rijkswetgever. Vandaar
dat men in de verschillende Bondsdraats wetten
vindt op de Zondagsheiliging, terwijl de Rijkswet
geen „Gewerbeordnung", in haar 7en titel de Zondagsrust
voor de arbeidende klassen regelt.

In overoude tijden bestond deze tegenstelling
niet. Als men Proudhon mag gelooven, die de
„identite de la religion et de la politique" be-
toogt, had Mozes met den Sabbat het be-
lang van den landbouw op het oog, en wilde
hij tegelijk daardoor het volk er toe brengen
een van de 7 dagen aan godsdienstige over-
peinzingen te wijden. Volgens Calvin ligt in
het derde der Tien Geboden drieërlei: rust voor
de geloovigen zelf; dat van samenkomst om
de wet te hooren en godsdienstige handelingen
te verrichten; rustdag voor dienstknechten en
allen die onder anderen macht staan.

Talrijk zijn nog op dit oogenblik de religieuze
voorstanders van Zondagsrust. Zoo verklaarde
de Rijksdagafgevaardigde Dr. Windthorst bij de
behandeling der Duitse Zondagswet: wij,
Centrum, vragen niet naar de gevolgen van
Zondagsrust, want ze moet er zijn ingevolge
goddelijk gebod. Intusschen zal de moderne
Zondagswetgever, althans in een land waar de
scheiding van Kerk en Staat in de grondwet
gelegd is, geen godsdienstige overwegingen meer
doen gelden. Daarom wordt in de volgende
bladzijden ook alleen de sociale zijde van het
vraagstuk behandeld. De godsdienstige vragen:
of de wekelijksche rustdag een goddelijk gebod
is; of er volgens den Bijbel meer valt te zeggen
voor een Zaterdagsheligen, enz., enz. — vallen
buiten het kader.

Wat hier Proudhon's zot oordeel over
het vierde Gebod ter zake doet, valt niet
in te zien, maar opmerkelijk is het, dat
door den schrijver uit het beginsel van
scheiding van Kerk en Staat wordt afge-
leid, dat de Overheid ook niet te rekenen
heeft met de godsdienstige belangen des
volks.

Vaak betuigt men ons van liberale zijde,
dat de Overheid wel niet met de Kerk,
maar toch wel met den Godsdienst te rekenen
heeft, en dat scheiding van Kerk en Staat

volstrekt niet als scheiding tusschen Staat
en Godsdienst mag worden opgevat.

Hier intusschen wordt de tegenovergestelde
meening gehuldigd en ook de scheiding tuss-
chen Godsdienst en Staat afgekonigd. Een
oprechtheid die we loven, al veroordeelen
we het standpunt.

Gelijk men weet, wordt van onze zijde
wel terdege de eisch gesteld, dat de Over-
heid rekene met Zondagsheiliging, en zelfs
mag de vraag gesteld, of de titel Zon-
dagswetgeving, niet had behooren te luiden:
Wetgeving op Zondagsrust, nu blijkt
dat de schrijver uitsluitend deze ene zijde
der quaestie tot haar recht laat komen.
Toch is het duidelijk, dat hij, in vol-
strekten zin de religieuze zijde der quaestie
buiten het geding sluitend, zeggen kon:
„Voor mij is Zondagsrust het één en
al" en uit dien hoofde in de regeling
hiervan geheel de Zondagswetgeving laat
opgaan.

Zelfs dan echter maakt de uitdrukking
„Zondagswetgeving" nog een eenigszins
vreemd indruk. Of toch die rustdag op
Zondag valt, of op andere dagen, is bij-
zaak, en vindt uitsluitend zijn grond in
aanpassing aan bestaande tradities. Wet-
geving regeltende een wekelijkschen rustdag
had zijn denkbeeld stellig duidelijker en zake-
lijker aangegeven. Bij Zondagswetgeving
toch treedt door den naam zelf de religieuze
zijde toch weer op den voorgrond.

Dat hij niettemin zijn titel koos, gelijk
hij dit deed, doet ons vermoeden, dat de
schrijver nog altoos meer waarde hecht ook
aan de religieuze zijde van de quaestie dan
men uit zijn straks geciteerde woorden zou
opmaken.

De Zondag is blijkbaar ook voor hem
nog iets anders dan een dag in de week.

En dit geeft ons den moed, hem de vraag
te stellen, of de Overheid dan toch niet
voor menschen te zorgen heeft, en of het
aangaat in den mensch niet anders te zien,
dan een werkmachine, die telkens rust
noodig heeft, om weer op zijn verhaal te
komen.

Gaat men, zelfs op zijn standpunt, te
ver, zoo men oordeelt, dat de Overheid in
haar onderdanen menschen, naar lichaam
en ziel heeft te zien, en er mee te rekenen
heeft, dat de mensch niet alleen voor dit
leven, maar ook voor een eeuwig leven
bestaat. En is niet reeds hieruit af te leiden,
dat de Overheid goed doet, met ruimte in
den tijd te maken ook voor die edeler,
hooger en rijker bestemming van haar onder-
danen?

Wij op ons standpunt gaan natuurlijk
nog verder, en zeggen, dat de Overheid
Dienaresse Gods is; dat God als God ook
over ons land en volk regeert; en dat uit
dien hoofde zij Dienaresse gehouden is, om
den Zondag zelve vrij te houden en voor
haar onderdanen vrij te maken, opdat het
volk openlijk zich aan de Godsverering
wijden kunne.

Doch zelfs op het standpunt van den
schrijver zou hij, dunkt ons, meer kunnen
toegeven dan hij doet, en wel terdege den
Zondag niet alleen voor Zondagsrust, d. i.
negatief, maar ook positief voor Godsver-
ering kunnen openhouden.

Iets waar we te meer nadruk op leggen,
omdat het o. i. een fout is, zoo men deze
twee zijden van een zelfde quaestie aldus
van elkaar scheidt.

Dat de mensch na zekere periode arbeids-
rust behoefte, en dat deze periode een loop van
zeven dagen heeft, is gegrond in 's men-
schen natuur, en die natuur gaf hij zelf
niet, maar die werd hem gegeven door
Dengene, die hem in en met deze natuur
schiep.

De Zondagsrust staat derhalve in onmid-
delijk verband met de scheppingsordinantie
Gods over den mensch, en in die ordinan-
tie zelve is hij aan zijnen God als Schepper
verbonden, en gehouden tot zijn dienst en
verering.

En de behoefte aan Zondagsrust, en de
Zondagsheiliging, zijn alzoo opkomende uit
eenzelfde wortel, en het is scheiden wat
God bijeen heeft gevoegd, indien men het
één zonder het andere wil, of den band
tusschen beide veronachtzaamt.

Niet dat we daarom de bestaande Zon-
dagswet in bescherming nemen, maar wel
houden we staande, dat goede Zondagswet-
geving tegelijk tweeërlei doel moet beogen,
negatief, om rust van den arbeid te ver-
zekeren en positief om gelegenheid voor
openbare Godsverering te verzekeren.

Gelegenheid. Meer niet. Waar die ge-
schonken is, houdt de bemoeing der Over-
heid op. Zij geeft het kader. Eigen reli-
gieuse aandrif en kerkelijke bereidvaardig-
heid moet in dat kader den inhoud plaatsen.

De Overheid maakt ruimte in den tijd
voor verkwikking in rust en voor openbare
Godsverering. Hoe die ruimte in den tijd
besteld zal worden, valt buiten haar.

Onze Eeredienst.

XII.

De voorkeur tijdens de Reformatie door
onze Gereformeerde kerken aan het bijna
uitsluitend Psalmgezing gegeven, vond haar
grond in het velerlei misbruik, waartoe de
invoering van het vrije lied geleid had.

Het stellige feit, dat ook in de oude
Christelijke kerk zulke liederen in zwang
waren geweest, is niet geloofchend. Som-
mige dier liederen zijn van zeer oude
dagteekening, en waren bij heel de Chris-
tenheid in gebruik.

Maar het misbruik was zoo ver gegaan.
Eerst schier alle gemeentelijk Psalmgezing,
en toen bijna alle gezang der gemeente was
teloor gegaan. Koorgezang was voor het ge-
zang der geloovigen in plaats gekomen. Man-
nen en vrouwen, jongens en meisjes, met
de schoonste stemmen, ook al was hun
roep vaak verre van onbesproken, wer-

den in deze koren gelokt. En ook de lie-
deren die men zingen liet, waren vaak
verre van onberispelijk. Het stemgeluid,
de klank der keel, het kunstelement
was hoofzaak geworden, en de in-
houd van het lied bijnaak. Het werd een
tentoonstelling van hooge zangkunst, en
hield op uiting van dank en aanbidding
der geloovigen voor God te zijn.

Daartegen is toen de reactie ingetreden.
Dat was het kwaad, dat men stuiten
wilde. De kunstofferande moest weer ver-
vangen worden door een offerande van de
„varren der lippen". En zoo is men toen
op het exclusieve zingen der Psalmen ge-
komen, en heeft dat eerst van achteren
theoretisch verdedigd met de bewering, dat
in de kerk alleen gezongen mocht worden,
wat ons voorgesongen was in de Heilige
Schrift.

Deze gedachte had terecht veel aantrek-
kelijks.

Zelfs bij de koningen der aarde geldt
het als regel, dat geen onderdaan aan
feestdich of waar ook, den vorst anders
mag toespreken dan met bewoordingen,
die vooraf zijn goedgekeurd.

En hoeveel te meer viel er dan niet voor
te zeggen, dat wij, nietige wezens, niet an-
ders tot God zullen naderen, dan met
woorden die Hij ons zelf op de lippen
legde.

Intusschen werd dit denkbeeld niet con-
sequent doorgevoerd.

Naar dien zetregel toch konden voor het
kerkied alleen de eigenlijke Psalmen in
aanmerking komen, en ging het volstrekt
niet aan, ook andere liederen die in de
Heilige Schrift voorkomen, reeds daarom
op de lippen te nemen.

De Heilige Schrift is vol van poëzie,
die men daarom toch nimmer in kerkied
aan de gemeente voorlegde. Iets wat zelfs
van enkele kortere liederen geldt, b.v.
van het lied van Debora. Men koos dus
uit, en koos zelf. Het eene verwerpend,
het andere aannemend. En zoo sloop toch
weer eigen keus en daarmede de oude wil-
keur in.

Uit niets viel te bewijzen, dat ook de
overige poëzie, die in de Heilige Schrift
voorkomt, bestemd was voor kerkgezing.

Dit gold alleen van de Psalmen.

Door desniettemin ook den lofzang van
Maria, van Zacharias, van Simeon enz. in
den bundel op te nemen, werd alzoo de
strengte grens reeds overschreden.

Maar nog sterker gebeurde dit door de
Tien Geboden en het Onze Vader in berij-
ming in te lasseten, daar toch vaststond,
dat deze in de Heilige Schrift nooit als
liederen waren bedoeld.

En het sterkst werd deze strengte regel
doorbroken, toen men ook aan de Geloofs-
artikelen en aan het „o, Groote Christus,
eenig Licht" een plaats in den bundel
inruimde. Dit toch waren vrije liederen in
den meest volledigen zin van het woord.

Al geeft men dus toe, dat hierin zekere
concessie lag, zoo staat toch vast, dat men
zulks niet als bepaald van God verboden
beschouwde. Hoe toch zou een Generale
Synode hebben toegestaan wat ze verboden
hield van Godswege?

Erkend dient dan ook, dat men zeer zeker
sterkte zocht in het denkbeeld, om alleen
van Godswege verordende liederen te zingen;
dat men des ondanks dit denkbeeld wijder
maakte door het uit te breiden tot allerlei
liederen, die in de Heilige Schrift voorko-
men; en dat men ook wel buiten de
Schrift door de kerk aller eeuwen was
beaamd, althans ten deele duldde. Maar
dit standpunt nam men altoos zoo in, dat
men achte niet te staan voor een bepaald
gebod of verbod van Gods zijde, doch eigen-
lijk te rade ging met hetgeen der vroo-
middele meest toesprak, en met het oog op de
experientie het veiligst scheen, en alsmo
voor dit raadzaame en veilige een regel
trachtte op te sporen, doch dan altoos een
regel, die als van eigen vinding uitzonde-
ringen toeliet.

Heeft nu de ervaring sinds de Reform-
matie opgedaan niet klaarlijk bewezen,
dat hierin mildheid school?

Andere dan de Gereformeerde kerken
hebben het vrije lied onbedwongen in het
kerkgezing toegelaten, maar met welk
gevolg?

o, Gewisselijk ook met het gevolg, dat tal
van schoone, vrome zangen aan het dichterlijk
hart ontveld zijn, en dat zoowel onder de
Duitsche als onder de Engelsche geestelijke
liederen pronkjuweelen van geestelijke dicht-
kunst voorkomen, die ook het Gerefor-
meerde hart heiliglijk aandoen, verkwikken,
opheffen en vertroosten kunnen.

Maar, helaas, ook met dit andere treurige
gevolg, dat, o zooveel van het oude mis-
bruik weer insloep. Rijna overal verdrong
het vrije lied al spoedig zoogoed als alle
Psalmgezing, en werden hoogstens in het
liederenboek nog enkele Psalmen opgeno-
men, maar die men zeer zelden zingt. Tal
van liederen slopen in en werden der ge-
meente op de lippen gelegd, die van den
grondtoon der Godzaligheid afweken en of
gevaarlijke mystiek huldigen, of verliepen
in alsoortige ketterij. Koren en beurtzan-
gen werden ingevoerd. En die koren namen
in tal van kerken al spoedig zoodanig de
overhand, dat ten leste de gemeente weer
ganschelijk of zoogoed als ganschelijk
zweeg, zelfs het lied niet meelas, en
zich alleen vermaken liet door de nachte-
galen die zongen onder het koorgewelf.

Daarbij werd de zang steeds kunstmatiger,
nam het orgelspel almeer een dirigerende
plaats in, en werd het religieuze effect ge-
heel omgezet in een aesthetische levensuiting.

Vreemdelingen van vromer zin, die Neder-
land bereidsen, en bij onze godsdienstoeferin-
gen binnenkwamen, hebben schrijver dezes
dan ook meer dan eens verzekerd, hoe niets
zoo plechtigend indruk op hen maakte, als
het statige gemeentegezing in onze kerken.

Ten onzent was het verloop van het vrije
lied evenzo. De bundel Evangelische Ge-
zangen is niet alleen onwettig ingevoerd,
maar is bovendien gemaakt in een tijd van
weinig dichterlijke verheffing en van ver-
slapt godsdienstig gevoel. Dien bundel, hetzij
als poëzie, hetzij als religieuze uiting ook maar
even met onzen Psalmbundel te willen ver-
gelijken, is dan ook kinderspel. Verguld
blik en echt goed kennen elkander niet.

Bovendien deze bundel is een tijdbundel,
en draagt geheel het kenmerk van die
soortkrachteloze, verwaterde, op het gevoel
drijvende religie, die hier te lande destijds
den toon aangaf. Want wel is er een enkel
schoon lied onder, parenen onder glasko-
ralen vermengd, maar als bundel staat hij
zoo weinig op de vereischte hoogte, dat
men nu reeds aanvulling zocht, en voor
die aanvulling teruggreep naar het lied uit
der reformatoren tijd.

En toch die laag staande bundel is door
de toongevende mannen schier onverwijld
zoozeer op den voorgrond geschoven, dat
een Psalmversie op zes, zeven Gezangverzen
langen tijd bij de meeste predikanten regel
was. De Gezangen deden dienst om van
de Psalmen af te komen. En wat men dan
nog van de Psalmen gebruikte waren enkele
overbekende verzen, soms geen twee dozijn
in aantal, waarop men telkens weer terug-
kwam. De Gezangen stalen het hart, en
van de Psalmen werd het hart vervreemd.

En schift men nu, en vraagt men, bij
welk deel der gemeente deze Gezangen in
zoo goede aarde vielen, en welk ander deel
aan de Psalmen vasthield, dan leert de histo-
rie, dat de overgrote menigte, die vast-
hield aan de belijdenis der vaderen, steeds
voor de Psalmen bleef kiezen; en dat het
omgekeerd juist de afgegleeden van de
waarheid waren, die met de Gezangen
dweepten. Dit begon met het nakroost der
Coccjanen en Lampanen, en zette zich
voort bij de Groninger richting.

Met deze les der historie voor oogen
kan men daarom wel den wensch koesteren,
dat we een Godgewijden, poëtisch schoonen,
uit het dankend en biddend zondarshart
opgewelden bundel bezitten mochten, maar
blijft het toch zeer de vraag, of dit ooit
zal kunnen, en of het ooit zou slagen.

Aan dichters van eersten rang heeft
ons de laatste eeuw niet ontbroken, en toch,
als ge saamleest al wat uit Bilderdijks, Da
Costa's, Beets', Ten Kates, en Hasebroeks
gedichten, als kerkied bruikbaar zou zijn,
hoe schraal is dan niet de oogst, zelfs in
Ten Kates Psalmen, en hoe voelt ge dan
niet aanstands weer bij het openslaan van
uw Psalmbundel, dat hier de grondtoon
zooveel dieper, toon en taal zooveel ver-
heven, de kreet van het heimwee zooveel
doordringender, het besef van bange wor-
steling zooveel nijpender is.

Bij de Psalmen voelt ge u beschaamd, dat
de worstelingen van uw eigen hart zoo
opervlakkig zijn, vergeleken bij wat deze
menschen Gods doorwoestelden. Bij de
liederen, die anderen u voorzongen zegt ge
telkens: Het geeft de diepte van mijn eigen
leven niet weer.

Wij zijn wel een verzenmakend volk, wie
deed er niet aan? — maar de dichterlijke ader
vloeit onder ons traaglijk, en alleen wie
dichter bij Gods genade, en bij Gods ge-
nade Gereformeerd in hart en nieren is,
kan voor een Gereformeerde kerk het lied
uit de volle borst zingen.

Nu, God kan ons zulke mannen geven,
maar Hij gaf ze ons nog niet, en aan het
bestellen van zulk een lied valt nog veel
minder te denken.

Ook al kon er dus sprake van zijn, om
uit den ouden liederenschat der oude Christe-
lijke kerk en uit de reformatische zangen
misschien nog enkele aan onzen bundel toe te
voegen, het hoofdbestanddeel van onze lita-
urgische zangen zullen wel steeds de Psalmen
blijven leveren, en zonder angvalligheid of
overdrijving dienen ook onze kerken zich
hiervan bewust te blijven. Maar juist dit
doet de ernstiger de vraag rijzen, of her-
ziening van onze berijming niet aan de
orde zal moeten komen. Doch hierover een
volgend maal.

Uit de Pers.

Niet zoo onjuist wordt door Dr. Gispin in de
Basin de theorie geteekend, waarmee de „stil-
tende" Gereformeerden in de Ned. Herv. kerk
zich troosten in hun leed, en hun berusting
rechtvaardigen.

Hij zegt er dit van:

Gij zult, hoop ik, verstaan hebben, dat als er
van Calvinisme gesproken wordt, daarbij niet uit-
sluitend gedacht moet worden aan een heilsleer of
een leer der zaligheid, of aan de kenmerkende
leerstukken van de Gereformeerde kerk, zoals die
omschreven zijn in de Vijf artikelen tegen de Re-
monstranten. Zoo schijnt men het in Amerika en
andere landen te verstaan, en ook in ons land
is het bij zeer velen nog de heerscheende voorstelling.

Vandaar het verschijnsel, dat zooveel kerk en
staat aan het lot overlaten, als zij „Zondags
maand" een aangename prediking van de „vrije genade"
kunnen hooren. Wat wil men meer? Een armen
zondaar en een rijken Jezus; God alles en de mensch
niets; — o, men kan het immers hier en daar nog
zoo hartverheffend hooren? En als die oproerie
Afscheiden er maar niet geweest waren, en als
Dr. Kuyper de vaderlandsche kerk niet zoo
jaanmerlijk verscheurd had, hoe heerlijk zou dan
de toestand zijn, en met wat een ruim hart zou
men dan allerwegen kunnen zeggen: „Wij atken
t'hoofd omhoog en zullen de kerken dragen."

Want immers aan de uitwendige kerk is niets te
doen en aan het bestaande valt niets te veranderen,
voor heel de kerk en heel het volk met bewustzijn
Gereformeerd zijn geworden. Eerst als het roover
is, kan er van reformatie sprake zijn, die ook den
staat onder de heerschappij van Gods Woord brengt.

Dan eerst zal er sprake kunnen zijn van een Over-
heid, die overal Gods Woord doet prediken, het
rijk van den anti-Christ te gronde werpt, de af-
goderij en allen valschen goddienst uitroeit, en
er voor waakt en zorgt, dat God door een legelijk
gediend wordt, naar zijn Woord.

Dat tot stand te brengen is geen menschenwerk.
God moet het doen. Het ware volk des Heeren
verstaat dit. Het verstaat t'woord des Heeren:
Gijlieden zult niet strijden, maar de Heere zal voor
uieden strijden, en gij zult stille zijn. En